

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

PB 556

98
516

DE EERSTE TRAP

VAN

HET TAALONDERWIJS,

DOOR

C. F. VAN DUYL,

Leeraar aan de Kweekschool voor onderwijzers te Groningen.

TWEEDE STUKJE. — TWEEDE DRUK.

TE GRONINGEN BIJ J. B. WOLTERS, 1879.

.....
Stoomdrukkerij van J. B. Wolters.
.....

RECHT
Onderwijs
~~.....~~

V O O R B E R I C H T.

Aanvankelijk had ik het voornemen, den derden en vierden trap in één stukje te vereenigen. Daardoor kreeg evenwel het tweede stukje eene te groote uitgebreidheid, zoodat ik besloot van deze beide trappen afzonderlijke stukjes te maken. Het werkje zal nu niet, — zooals aanvankelijk het plan was —, met *drie*, maar met *vier* deeltjes compleet zijn.

v. D.

VOORBERICHT VOOR DEN TWEEDEN DRUK.

Bepaalde aan- of opmerkingen zijn me totnutoe niet geworden. Alleen heb ik er voor gezorgd in dezen tweeden druk tegemoet te komen aan het verzoek van sommigen, om geene buigingsuitgangen te verwaarloozen, wat, ook naar mijn oordeel, de bruikbaarheid van het werkje voor de lagerschool vermeerderd. Voor 't overige zijn geene veranderingen aangebracht.

GRON. Dec. '78.

3^e TRAP.

Meervoudsvorming.

Men schrijft eene zachte heldere o en e, waar deze klinkers met de onvolkomen o en e afwisselen.

(Behandeling als voren).

1.

Het bevel van den koning werd uitgevoerd. Het kanonschot kon zeer ver gehoord worden. Het hol der wolven is door de jagers gevonden. Het gebed van den zieke werd verhoord. Het slot van den koffer moet gemaakt worden. Het spel werd door alle kinderen voortgezet. De weg is des zomers stoffig. Het kerkhof ligt buiten de stad. Het lot kost één gulden. Het gebod zijner ouders mag geen kind overtreden.

2.

De ra van het schip is gebroken. De vla van den banketbakker is lekker. Er is ééne Anna in onze familie. Onze Maria is gelukkig geweest. De echo kan heel duidelijk gehoord

worden. Het vleesch, waarvan wij geproefd hebben, was malsch. Ons vloerkleed moet vernieuwd worden. Het kleed maakt den man. Het blad van mijn boek is verloren gegaan. Het blad van den beuk kan rood zijn. Het been van den matroos was gebroken. Het been is door den hond afgekloven.

Geslacht.

- Mannel.** zijn de namen van mannen, van mannelijke dieren, van boomen (linde, spar) van munten (kwartje, dubbeltje).
Vrouwel. zijn de namen van vrouwen, van vrouwelijke dieren, van vaartuigen (driemaster).
Onzijdig zijn de namen van jongen van dieren (bigge), stofnamen (de meeste), verzamelwoorden (vele).

Behandeling als No. 41 (zie 1e stukje).

3.

De os loopt in de wei. Ik hoor —. Daar vaart eene sloep. Waar is —? Oom heeft een veulen. Waar is —? De vorstin is eene groote dame. Kent gij —? In onzen tuin staat een eik. Ziet gij —? De rijksdaalder valt op den grond. Waar ligt —? Waar is Johanna? Ik zie —. Kent gij mijnen broeder? Ik ken —. De bok is koppig. Sla —. Goud is duur. Waar vindt men —? Gaat gij mee naar het bosch? Waar ligt —? Onze geit is op den loop gegaan. Waar is —?

4.

Er is eene schuit omgeslagen. Waar ligt —? In den stal

staat eene koe. Waar staat —? Op den zolder ligt oud ijzer. Verkoop —. Ons kalf is vet. Verkoopt gij —? De koopvrouw gaat voorbij. Roep —. Onze prins is gestorven. Wanneer begraaft men —? Er staat eene linde voor ons huis. Waar staat —? De doffer zit op ons dak. Ziet gij —? Wat is er een volk op de been. Hoort gij —? Staal is hard. Waarvoor gebruikt men —? Onze bigge ligt in het hok. Waar ligt —?

5.

Hier is een gulden. Neem —. In het bosch staat een roode beuk. Ik ken —. De haan kraait. Wanneer kraait —? Onze metselaar heeft een nieuw huis gekregen. Waar woont —? De spar is hooger dan de eik. Hoe hoog is —? Ik heb eenen cent gekregen. Geef mij —. De soldaat is gewond. Wie geneest —? De tjalk ligt met steenen geladen in de haven. Waar ligt —? Haal wat zand. Waar verkoopt men —? De leeuwin is sterk. Zijt gij bang voor —? De schipper gaat onder zeil. Gaat gij mee met —?

Mannel. zijn de namen van werktuigen op er en el (griffel); ook de woorden, die uitgaan op em, lm, rm. (scherm).

Vrouwel. zijn de woorden, die uitgaan op: ij, ei, de, te, uw. (vrede, einde).

Onzijdig zijn de verkleinwoordjes; ook de woorden, die uitgaan op sel. (stijfsel).

6.

De worm kruipt op den grond. Waar ziet gij —? Deze

pastei is lekker. Hoe vindt gij —? Zie eens door mijnen verre-
kijker. Geef mij —. De brasem zwemt in de rivier. Vang —.
De koude is dezen winter groot. De arme menschen voelen —.
De oorlog is bijna gedaan: de vrede komt spoedig. Maar wan-
neer komt —? Wat raast de storm. Hoort gij —? Dat is
geene lichte karwei. Onze timmerman verricht —. In die
straat staat de bakkerij van mijnen oom. Waar staat —.

7.

Ik heb van den tuinman een boompje gekregen. Waar plant
gij —? Dat baksel is mislukt. Lust gij —? De klepel is
uit de klok gevallen. Daar ligt —. Neem den snuiter van
de tafel. Waar ligt —? Ons scherm vóór het vuur is op
nieuw beplakt. Hoe vindt gij —? Onze gieter is zoek. Waar
is —? Daar ginds is eene hoogte. Ziet gij —? De zwaluw
vertrekt. Daar vliegt —.

8.

Uwe schaduw valt op den muur. Waar ziet gij —? Onze
knecht woont in een net huisje. Waar staat —? De sleutel
is verloren. Zoek —. Houd mij in het donker bij den arm
vast. Waar is —? De stijfjel is tegenwoordig duur. Hoe
duur is —? Och, wat een klein schepsel. Waar is —? De
timmerman heeft zijnen beitel geslepen. Hoe scherp is —? Daar
drijft een stroohalm op het water. Grijp —? Het plaksel is
losgegaan. Waarmee plakt gij —? Piet heeft zijn boekje
verloren. Daar ligt —. De klopper van de deur is stuk. De
timmerman maakt —.

Eerste en vierde naamval.

Onderwerp, Gezegde en Voorwerp. Hun naamval.

De woordjes: op, onder, bij, in, door, met, van, tegen, heeten voorzetsels.

Een zelfst. nw., waarvoor een voorzetsel staat, staat altijd in den vierden naamval.

Mannel. enk. { 1. de, een, die, mijn, uw, zijn, haar, hun, onze, welke, enz.
4. den, eenen, dien, mijnen, uwen, zijnen, haren, hunnen, onzen, welken, enz.

9.

Mij— vader gaat wandelen. Di— man is on— koning. Welk— timmerman maakt de deur. D— eik is een— boom. Di— rijksdaalder is blank. Daar is u— vader. On— timmerman is e— goed werkmán. Zij— broeder wordt soldaat. Hu— oom is ha— neef. D— haan plukte on— knecht. Welk— man wordt u— meester? Mij— arm is gebroken. Waar is on— knecht? Daar gaat ee— schelm naar de gevangenis. Hoeveel kippen heeft di— boer? Vangt d— jager d— leeuw of krijgt d— leeuw d— jager? Waar is di— leeuw?

10.

Mij— oom vindt een— gulden. De— beuk zag mij— broeder in het bosch en niet de— eik. On— knecht geeft mij ee— stuiver. Di— kastelein roept de— reiziger. Hu— timmerman heeft zij— hamer verloren. De meid haalt u— blaker. Ziet gij di— halm op het veld? D— leidekker viel en brak ee—

arm. Haal spoedig ee— dokter. Waar woont d— voerman? Welk— voerman meent gij? Ik meen d— voerman van onze tante. D— soldaat schoot zij— generaal dood. Men heeft di— soldaat daarvoor gestraft. Welk— soldaat heeft het gedaan en welk— soldaat heeft men gestraft? Schoot d— soldaat d— generaal dood of d— generaal d— soldaat?

11.

Dit tuig is van u— bok. On— doffer zit in d— eik. Met d— klopper klopt men. De paal viel tegen mij— arm aan. De— krijgsman verbergt zijn gelaat onder zij— helm. De vlieg zat op ee— os. Met di— hamer slaat men ee— spijker in het hout. Bij welk— koopman koopt gij ee— beitel? Ziet gij on— tuinman wel met zij— vader? D— vader van d— tuinman woont naast on— oom. Ha— oom heeft zij niet gezien, maar wel ha— grootvader. Di— grootvader wandelde met zij— kleinzoon. Hij ging naar zij— broeder.

Vrouw. Enkv.

(De onderwijzer geve als boven de vormen voor den 1^{en} en 4^{en} naamval).

12.

U— waschvrouw is on— schoonmaakster. Ik houd niet van di— bedriegerij. Dez— touwslagerij behoort aan mij— tante. Hu— koe geeft weinig melk. Ziet gij daar di— geit. Ee— duif wilde ik nog wel hebben. U— zuster is zoo wat van mij— lengte. Onder d— linde zit mij— moeder thee te drinken. Ik lust ha— pastei niet. Men moet medelijden hebben met d—

armoede. Ik heb genoeg van u— bedriegerij. Zij— bigge begint al aardig te groeien. Hu— moeder is ee— brave vrouw. Zij— zuster gaat met d— kippen naar bed. Op di— kof wappert eene vlag. Bij zulk ee— warmte zit het aangenaam in ee— schuit. Di— aak heeft ee— groote breedte. On— meid schudt d— peluw op van d— zieke. Ee— prinses is ee— groote dame. Op dez— hoogte vindt men het nest van ee— zwaluw. Legt u— kip nog eieren? De boer heeft ee— fraaie merrie. Bij d— spar staat ee— linde. D— linde verkwijnt door d— droogte.

Onz. Enk.

(Zie No. 12).

13.

Maak d— kalf aan h— touw vast. H— goud is ee— duur metaal. De vijand versloeg on— leger. In u— huisje is geene plaats meer. On— baksel is mislukt. In h— hutje van d— armen man is maar ee— kamertje. Mij— vader wandelt onder h— geboomte. Zij— kind is ziek geworden. Maak u— pluksel van d— linnen. Ik zag ee— lampje voor h— venster. Van h— ijzer maakt men vele dingen. D— houthakkers hakken d— bosch om.

Meerv. { 1. de, die, mijne, enz.
4. de, die, mijne, enz.

14.

D— soldaten grepen d— roovers in het bosch. Mij— ossen heb ik verkocht. Di— koningen worden bemind door hu— onderdanen. Van welk— koningen spreekt gij? On— armen

hebben wij noodig bij het werken. D— guldens en d— rijksdaalders moet gij in den zak steken. Met welk— vrienden reizen u— broeders. Bij on— ooms zagen wij u— neefs. Di— beuken worden omgehakt, en men zal ook di— eiken en dez— populieren verkoopen. Roep ha— broeders. Waar zijn ha— broeders? Ik zie d— hamers van d— timmerlieden niet. Met hu— stampers maken d— koks de beschuiten fijn in hu— vijzels. Di— slaggers hebben gisteren on— rammen geslacht.

15.

Houd op met u— plagerijen. Mij— nichten gaan naar u— tantes. Di— stoombooten varen snel. Ziet gij d— zangeressen en de tooneelspeelsters wel? Di— vrouwen zijn on— naaisters. Zij— hennen leggen goed. D— lekkernijen bederven de maag. De— leeuwiinnen zijn opgesloten naast d— wolvinnen. Zij houden voort langs d— hoogten en d— laagten. Di— karweien zijn zwaar. Hu— barken zijn zwaar geladen. Waar ziet gij di— barken?

16.

D— veulens dartelen in de weide. Ziet gij di— kapsels van on— zusters? U— lammeren zien er goed uit. Dez— knaapjes willen hun werk niet afmaken. Dan zal men d— knaapjes straffen. Hu— kuikens zijn pas uit den dop gekropen. Welk— gebergten kent gij al? Neem d— deksels van d— ketels af. On— broertjes hebben on— boekjes verscheurd.

Herhaling.

17.

Gisteren zag ik d— soldaat vertrekken. Hij had zij— ransel op den rug, ee— keteltje op d— ransel en zijn geweer in d— arm. Di— soldaat ging naar — leger. Ik zag d— vader en d— moeder van d— jongen schreien. Ook zij— zusters en zij— broeders vergezelden hem. Eindelijk kwamen zij bij d— eik, die aan — einde van den straatweg staat. Daar verlieten d— vader en d— moeder hu— zoon. Ook keerden d— zusters en d— broeders terug. On— soldaat kwam weldra bij de rivier. Daar moest hij overvaren met ee— boot. Aan de overzijde van — water stond reeds — leger met d— generaal aan het hoofd. D— generaal bereed ee— fraaien hengst. Di— hengst was ee— schimmel. Het was een mooi gezicht. Men zag d— soldaten hunne geweren poetsen. H— ijzer en h— koper glom als zilver en goud. Ik bemerkte ook ee— krijgsman met ee— helm op. Hij snoefde en pochte verschrikkelijk op zijne heldendaden. Men luisterde niet veel naar zij— snoeverij en zij— pocherij. H— leger lag dicht bij — bosch in d— schaduw. Maar ee— goed soldaat moet ook d— warmte kunnen verduren en niet bang zijn voor zij— vijanden. Spoedig komt er ee— einde aan de rust. Dan moeten on— krijgslieden d— vijand opzoeken en met di— vijand vechten. Soldaat zijn is niet altijd ee— mooi baantje.

Werkw. Stam. Verl. deelw. d, t ('t kofschip), en. Bij sterke werkw., waarin men de klanken o en e hoort, schrijft men in de opene lettergrepen steeds eene zachte heldere o en e (loopen, stooten, heeten). Hoort men in zulke werkw. den klank ij, dan schrijft men nooit ei (scheidan).

18.

Jan heeft zijne les (leeren). De hond heeft den ganschen nacht (blaffen). De timmerman had het hout (hakken). Hebt gij dit boek al (lezen)? De dieven hebben onze appelen (stelen). Wat hebt gij hard (loopen). De brand heeft de menschen uit den slaap (schudden). Onze meid heeft eenen emmer water (putten). Mijn broeder heeft zijnen neus (stooten). Waarom ben ik niet eerder (wekken)? Die leerling heeft meer (spelen) dan (blokken). Wij hebben (genieten) van alles, wat op de tafel stond. Hebt gij naar den kunstenaar (kijken)? De schipper heeft zijne zeilen (strijken).

19.

De storm heeft den ganschen nacht (razen). De luchtbol had wel een uur boven de stad (zweven). Wanneer heeft die man (leven)? Moeder heeft onze kousen (mazen). Met Mei zijn wij (verhuizen). Onze grootvader is geheel (vergrijzen). Waarom heeft die jongen toch zoo (beven)? Waar staat gij naar te k—ken? De schipper is bezig de z—len te str—ken. Mijn vader en zijn broeder gel—ken elkander volkomen. Kan die hond ook b—ten? Ja, hij heeft gisteren mijnen oom nog geb—ten. Wij moeten thans van u sch—den.

20.

Hij heeft ons wat op de mouw gespel—. Heeft uw broertje dat woord goed gespel—? Wij hebben heerlijk geg—ten en gedronken. Het bier heeft geschuim—. Waarom hebben uwe koeien zoo geloei—? Het gras in de weide is maar weinig gegroei—. Wij hebben te lang gel—pen. De zieke heeft al veel gel—den en nog moet hij verschrikkelijk l—den. De jager heeft mis gesch—ten. Hebt gij de kaars al gesn—ten. Het gras is gemaai—. 't Heeft vrij wat gesneeuw—. Waarom had uw zusje zoo geschreeuw—? Hare pop was gebr—ken. Toen wij opstonden, hebben wij tot God geb—den en hem gedankt voor zijne goe—den. Mijn oom heeft Jan geh—ten.

DICTEE.

e en o in woorden, van sterke ww. afgeleid.

21.

Maak niet zooveel beweging. Met hunne bogen schoten de wilden verscheidene vogels. Een meter is eene maat. De goten loopen over. Heeft de wever het linnen al geweven? Wij zenden onze gebeden op tot den Gever van al het goede. De hand van den soldaat was bedekt met zweren. Pluk de stekels van dezen tak af. Vroeger woonden de edellieden in sloten. Op hunne deuren hadden zij sterke ijzeren sloten. Geef mij eene bete broods. De voorlezer bleef midden in het verhaal steken. De soldaat heeft twee schoten gelost.

Persoon.

22.

Ik leer— mijne les; gij leer— een versje; hij leer— dansen; zij leer— zingen; de man leer— werken; dat kind leer— spreken; het leer— ook loopen. Gij begie— uwe bloemen. Deze vrouw kook— de aardappelen. Ik lees— het nieuws. Hij speel— met de kat. De boom val— om. Piet schrijf— eenen brief. Onze oom teeken— fraai. Jan lees— een nuttig boek. Ik slaap— niet lang. Moeder geef— ons eene boterham. De hond dans— op de maat. Piet geeuw—, hij krijg— slaap.

Vul in met goede woorden.

23.

Wij — al ons geld uit; gij — dat arme kind een stuk brood; zij — acht op de lessen van den meester. De kinderen — den bedelaar eenen cent. Wij — u al lang. Zij — een fraai boek. De heeren — te paard. Onze ouders — ons goeden dag. Wij — op de maat. Zij — altijd hunne boeken. De jongens — naar hunne petten.

24.

Het vuur bran—. Gij houd— het touw niet goed vast. Ik snij— mij in den vinger. De honden bla—en; de hazen vlu—ten; de jager vel— zijn geweer en hij dood— er twee. Jan kan niet lezen; hij spel— de woorden nog. Mietje wat doe— gij? Ik

spel— mijn jurk vast. Mijn oom wed— om drie gulden, dat het morgen vries—. Hou— gij het er ook voor? Ik laa— het hout op den wagen en mijn vader laa— het er weer af. Wat bie— gij voor dat huisje? Ik bie— er drie duizend gulden voor.

25.

De tuinman hark— en wie— de paden in den tuin. Zie— gij den tuinman. De zeepzieder zie— de zeep in de zeepziederij. Wat bedui— dat geluid? Ik geloof, dat de klok lui—. De brandspuit spui— het water tot boven de huizen uit. Voe— gij uwe kippen goed? Het groen sprui— al uit de boomen. Het paard waa— tot aan zijn knieën in het water? Ik baa— mij elken dag. Moe— ik dat drankje innemen? Wel ja, mijn jongen. Als het niet baa—, het schaa— ook niet.

26.

Moeder win— het garen op. Hoeveel centen win— gij al? De schipper voorspel— veel regen. De meid spel— Mietje het schortje voor. Hij krui— een zwaren last voort. De keukenmeid krui— de soep. Waarom schel— gij den armen man uit, die bij u aanschel—? Piet schu— de appels van den boom. Deze schutting schu— onzen tuin af. De jongen baa— zich elken dag in een koud bad; maar het baa— niet veel; hij blijf— toch een morsige jongen.

DICTEE.

27.

Houdt gij van dammen? Mijn broeder damt soms den geheelen avond. Oom Jan dampst uit eene lange pijp. Waarom stapt gij niet over dat slootje heen? Onze kat krabt en bijt. Het bruine paard van den boer stampst op de keien. De koning stamt af van eene aanzienlijke familie. Waar komt gij vandaan? Waarom stompt gij dien armen jongen zoo? Altijd schimpt hij op ongelukkige menschen en hij schaamt er zich nooit over. Die speld schramt mijnen vinger. Die jongen valt in het water en klampt zich aan eenen balk vast. Het vuur vlamt helder.

28.

De natuur verjongt in de lente. Alles zingt en blinkt en springt. Alles lonkt en lacht en pronkt met zijne mooiste kleuren. De visscher vangt eenen snoek; hij hangt al aan den haak. De visscher zingt een liedje er bij: het klinkt mooi. Maar, o wee! daar breekt het snoer. De snoek valt en zinkt weer in het water. Hij verlangt, dat gij mij bedankt.

gt of cht?

29.

Een leeuw heeft veel kra-t. De ma-t van den koning is groot. Ik hoor daar een geru-t. In groote steden ziet

men veel pra-t. Kom di-t bij mij. De soldaat ging re-t op den vijand los. De vru-t is zuur, als zij niet rijp is. Bij de bo-t van den weg staat een huisje. Hoe li-t kan men met li-t brand sti-ten. He-t en sterk is dat metselwerk. Die di-ter heeft de ji-t. Mijn gezi-t is zwak.

ALS VOREN.

30.

Wat ze-t gij van die pra-t. De boer ploet en e-t, zijn paard zwoet en zu-t. Hij ku-t en hij-t als een oud man. Die jongen lie-t en bedrie-t altijd. Waarom klaa-t gij? Gij draa-t nooit eenen last, of gij zwoet en zu-t. De vogel vlie-t door de lu-t. Waarom vlu-t een dief? Hij ze-t, dat uw broeder mandjes vle-t. Als gij te bed li-t, moet gij uw li-t niet laten branden. Er zou li-t brand van kunnen komen. Hij po-t op zijn geld; dat is dom. Het meisje rij-t kraaltjes aan een draadje.

Onv. verl. tijd.

(Zwak).

31.

Jan (leeren) gisteren zijne les. De tuinman (schudden) de peren van den boom. De landman (spitten, zaaien en maaien). Mijn broeder (baden) zich verleden week in de rivier. Onze kanarievogel (ruien). De kok (kruiden) de

spijzen. De officier (geleiden) de soldaten naar de kazerne. Ons broertje (schreien) gisteren den ganschen dag. De jager (dooden) een prachtig hert en (spoeden) zich er mede naar huis. Hij (zetten) zijn geweer in eenen hoek van de kamer. De stuurman (wenden) het roer. De postbode (schellen) bij onzen buurman aan.

32.

Wat (beduiden) dat geschreeuw? Ik (aaien) de kat en zij (krabben) mij. De storm (loeien), de brand (woeden) fel, de klok (luiden). Alles (branden) af. De knaap (hoeden) de ganzen in de weide, en het meisje (putten) water uit de fontein. De koeien (grazen) in de weide. De schipper (laden) de balen in zijne schuit. Mijn jongste zusje (heeten) Marie. Hij (verhitten) zich door hard loopen. Jan (bekladden) vroeger altijd zijne schriften.

33.

De man (kruisen) de armen over de borst. Het (suizen) mij in de ooren; het was de wind, die (razen). De jongen (dansen) van blijdschap. Mijn oom (verhuizen) verleden jaar naar Amsterdam. De meid (stoffen) de kamer. Hoe lang (schaven) de timmerman aan die plank? Onze bles (draven), dat het een aard had. Juno sprong hem achterna en (keffen) van plezier. Die nare jongen (twisten) altijd met zijne makkers. Het schot (missen); de jager (gissen), dat hij verkeerd had aangelegd. Het bier (gisten) in de kruik.

Sterke w.w.: zachte heldere e en o.

34.

De hond steelt een stuk vleesch, de hond stal een stuk vleesch, de hond heeft een stuk vleesch gestolen.

Doe eveneens met: De onderwijzer beveelt stilte. Hij vergeet zijnen plicht. Ik eet om vier uur. Het ongeluk treft den man. Ik bind den zak vast. Onze knecht vindt een dubbeltje. Iemand schendt zijne belofte. Ik berg mijne kleeren. De arme man bidt God om uitkomst. Mijne moeder leest een fraai boek. De boom draagt schoone vruchten. De muis bijt in de kaas. Waarom smijt hij den stoel om?

35.

De ruiter rijdt op den straatweg. Mijn oom geeft den bedelaar een kwartje. De herder scheert het schaaap. De wind buigt het riet. Waar vliegt de duif heen? De soldaat sterft aan zijne wonden. De boom valt niet van éénen slag. Hij blaast de kaars uit. Ik loop hard. De boerin melkt de koeien. Waar kijkt die man naar? De speelman strijkt er lustig op los.

Tweede persoon: onv. verl. t.

36.

Gij leer— gisteren uwe les niet. Wat wensch— gij nog meer? Waarom poch— gij altijd op uwe rijkdommen? Gij

spit— gisteren uw tuin om. Gij verlich— onzen last. Waaron verrich— gij niet bedaard uw werk? Slach— gij gisteren eene koe? Ik zag, dat gij u baad—. Roei— gij het onkruid uit op uw akker? Ik vreesde, dat gij u te veel vermoei—. Waarom spoed— gij u niet voort? Gij pluk— de fraaiste bloemen uit mijnen hof. Waar wacht— gij op?

Als voren.

37.

Gij (binden) uw paard vast aan het hek. (Strijden) gij mede voor het vaderland? Gij (krijgen) die appelen niet, gij (stelen) ze. (Lazen) gij wel ooit zulk een mooi verhaal? Waarom (rijden) gij te paard. Gij (schenden) het fraaiste boompje in den tuin. Wanneer (verbinden) gij zijne wonden? Gij (zwijgen); waarom (spreken) gij niet? (Rijgen) gij alle kraaltjes aan het snoer? Waarom (bedriegen) gij dien armen jongen?

38.

Ik hiel— het touw vast; waarom hiel— gij het ook niet in uwe handen? Dee— gij dat of dee— hij het? De heer ree— op een woest paard; het was zoo koppig, dat het den toom in stukken ree—. Ree— gij wel gaarne mee, als het paard zoo wild was? Ik von— het eten niet lekker, hoe von— gij het? Hij verbon— zich, om trouw te betalen; gij verbon— u ook; maar gij ston— altijd met ledige handen, als er geld moest zijn. De boo— werd verkocht.

Hij boo— er veel geld voor. Waarom boo— gij er niets voor? Zon— gij mij die vruchten, of zon— uw vader ze?

39.

De boeren (zetten) vandaag de koeien op stal; gisteren — zij ze in de weide. Wij (putten) tegenwoordig het water met eenen emmer; vroeger — wij het met eenen akker. De jongens (schudden) de appelen van den boom; eergisteren — zij de pruimen eraf. Waarom (bekladden) zij vroeger altijd hunne schriften? — zij ze nog weleens? De hennen (broeden) verleden jaar verscheidene eieren uit, tegenwoordig — zij niet. Wij (zweeten) vrij wat gedurende den afge-loopen zomer. Tegenwoordig — wij niet veel: het is te koud. Allerlei geneesmiddelen hebben wij gedurende onze laatste ziekte ingenomen; maar zij (baten) ons niet veel. Denkt gij dan, dat zij u nu meer —?

DICTEE.

Herhaling.

40.

Ik heb mij heerlijk den neus gestooten. Waar is de vogel heen gevlogen. Met bogen en pijlen jagen de wilden en hebben ook onze voorouders gejaagd. Hebt gij het hem gevraagd? Wat antwoordde hij? Of heeft hij niet geant-

2*

woord? Hoe heeft uw grootvader geheeten? Gij raadt het nooit. Onze dienstmaagd heeft veel kracht. Wij baden tot God om redding uit den nood. Wat baat het, dat men u raadt, als gij er toch niet naar hoort? Waar is het paard? Het baadt zich in het wed. Ik wed, dat het er al uit is. Wat wedt gij? Behaagt het u hier niet? Waarom stontd gij dan zoo ontevreden te kijken? Gij hebt weleens blijder gekeken. Daar komt een grijsaard aangesloft. De man heeft al verscheidene jaren geleefd. Hij kan niet best meer loopen. Hoeveel hazen doodden de jagers gisteren? Schudden de meiden gisteren uw bed wel op? Hieldt gij veel van kalfsvleesch? Ik hield er vroeger wel van; maar nu houd ik meer van rundvleesch.

Bijv. naamw.

41.

Uw hond is boos, de mijne is —, maar die van den melkboer is de — van alle honden, die ik ken. Piet is de dwaas— jongen van onze klasse. Gij hebt het spits—potlood. De kras— van al die oude lieden is uw grootvader. Willem is trotsch, Hendrik is veel —, maar Jan is van alle jongens het —. Mijne roos blijft nog het frisch— van alle. Dirk is de mal— jongen, dien ik ken. Dit kalfsvleesch is het malsch—, dat ik in langen tijd geproof— heb. De muis is loos, de kat is —, maar de vos is het —.

Bijv. nw. en zelfst. nw. 1e en 4e nvl.

Mann. enk.

42.

Onz— oud— tuinman heeft gisteren ee— vet— os geslacht.
 D— arm— visscher hebben wij van morgen gezien. Zit
 u— grijs— doffer op het dak? Neen, hij zit in d— hoog—
 eik. Jan heeft van zijn— goed— oom een— nieuw— gulden
 gekregen. Waar is d— nieuw— stoffer? Geef mij di—
 groen— emmer. Dez— dapper— kapitein vaart op een—
 fraai— schoener. In d— rood— beuk en in d— oud— den
 nestelt een— zwart— vogel. D— braaf— koning hoopt op
 ee— lang— vrede.

43.

Van ee— hoog— steiger viel di— onvoorzichtig— metse-
 laar. D— vijandelijk— kogel trof d— strijdend— krijgsman.
 D— vurig— strijdhengst werd bereden door d— jeugdig—
 officier. Een— blinkend— rijksdaalder zag d— arm— jongen
 op den grond liggen. D— gewond— soldaat lag met zijn—
 gekwetst— arm onder d— bruin— beuk. D— jong— eik
 begoot ons— oud— tuinman met zijn— gevuld— gieter.
 D— terugkeerend— huisknecht liet d— verroest— klopper
 op de deur vallen. D— gekookt— brasem verslond d—
 hongerig— reiziger met gretigheid.

Vrouw. enk.

44.

Dez— vlijtig— naaister ken ik al sedert lang. Onz—
bruin— koe geeft veel melk. Zaaft gij di— oud— fruit—
vrouw wel? In zijn— lek— schuit voer d— dapper— schip—
per naar den overkant. Bij di— oud— bakkerij staat ee—
hoog— linde. In d— koel— schaduw rusten wij uit van
onze vermoeienissen. Gindsche kerk heeft ee— aanzienlijk—
breedte, maar zij heeft geen— groot— hoogte. Wij voelden
ee— geweldig— koude.

45.

Onze lief— tante woont dicht bij d— druk— touwslagerij.
Di— arm— jongen heeft een— hevig— ziekte. Hij ligt
hard, ook op ee— zacht— peluw. D— lekker— pastei at
di— oud— snoepster geheel op. Met dez— hard— griffel
maakt gij krassen op u— nieuw— lei. D— vlijtig— boerin
zorgt voor haar— mager— koe en voor haar— vet— bigge.
Een— jong— melkvrouw droeg ee— zwaar— emmer met melk.

Mann. en vrouw. Enk.

46.

Mij— oudst— broeder vond mij— jongst— zuster met haar
naaiwerk bezig. In d— groen— weide zag d— verschrikt—
knaap een— woedend— os. Hij houdt d— blinkend— lepel
boven d— kokend— wasem van d— dampend— ketel. Ee—
groen— linde, ee— hoog— spar, ee— bruin— beuk en ee—
krachtig— eik zagen wij buigen voor d— woedend— storm.

D—forsch—eik had ee—geweldig—dikte. Di—stevig—driemaster, dez—nieuw—kof en di—oud—tjalk stuurde d—zeeman tot voor d—nieuw—zeilmakerij van ons—naast—buurman. Voor ee—blank—gulden kocht mij—snoepachtig—neef di—ongezond—lekkernij van d—rondreizend—koopvrouw.

Meervoud.

47.

Dez—sterk—matrozen trekken d—groot—schepen voort met d—dik—touwen, die d—werkzaam—touwslagers maakt hebben. Di—ijverig—boeren hebben wij gisteren op hun—vruchtbaar—akkers zien ploegen. Onder d—hoog—populieren stonden d—vreemd—ruiters met hun—vermoeid—paarden een oogenblik stil. Di—klein—stuivertjes zijn moeilijk te bewaren. In d—groen—weiden zagen wij hup—pelend—lammeren. Die zwaar—ijzers kunnen dez—zwak—kinderen niet oplichten.

Spelling.

De uitgangen eelen, eeren, eezen hebben altijd eene scherpe heldere ee. Scherp helder zijn ook de klinkers in lettergr., die door samentrekking ontstaan zijn. De e is zacht in woorden, waar ze met a en i afwisselt.

48.

Kom—ten zijn sterren met staarten. Aan rivieren liggen v—le st—den. Struisvogels hebben fraaie v—ren. Die jongen is veel te bl—: hij durft niet spr—ken in gezelschap van

anderen. D—ze soldaten dragen l—ren handschoenen. Ik heb het d—zen z—mer dikwijls hooren onw—ren. De vorst zat op eenen prachtigen z—tel. De Chin—zen w—nen in China, de Portug—zen in Portugal. De sm—den maken bijlen en houw—len. De l—den van dat koninklijk geslacht reg—ren wijs en goed. De h—ren van die kast—len hebben l—ge beurzen. Die predikant maakt mooie pr—ken. D—ze sch—pen lagen gisteren aan g—nen kant van de haven. Wij bewonderden die prachtige natuurtoon—len.

DICTEE.

49.

Bij sommige steden staan vele molens. De boeren schoven de schooven op den wagen, brachten ze in hunne schuren en dorschten daar het koren. In de weide groeit gras, op de heide niet. Om de weide zijn breede sloten. De bij haalt honig uit de bloem. De moerbeï is eene sappige vrucht. Eene wollen deken geeft veel warmte. De schepen, die op de ree lagen, zaten met ketens vast aan hunne ankers. Die ankers zijn op den bodem der zee bevestigd. Mee is een drank. Bij het zien van al die heerlijkheden zou men eten en drinken vergeten. Als die jongen eene logen vertelt, begint hij dadelijk te blozen. De pannekoek begint al te rijzen. Dat schip strijkt de zeilen, als het door de zijl vaart. Gaat gij dezen zomer ook reizen? Ik heb het stroo in het pakhuis gebracht en de deur gesloten.

Interpunctie.

Komma tusschen de gelijkgeordende deelen van een zin. Dubbelpunt vóór een opsomming, id. voor een aangehaalden zin.

Aanhalingsteekens.

50.

In het beestenspel waren vele vreemde dieren apen leeuwen wolven en tijgers Zijt gij er al geweest Nog niet Mijn vader zei gisteren tot ons Gij moogt overmorgen de beesten gaan bekijken Weet gij de woning van den tuinman Hij verbouwt aardappelen kool rapen wortelen en vele andere gewassen Hij zegt er komt van 't jaar weinig groente Hoe komt dat Oom zegt wij hebben te veel koude gehad Winter lente zomer en herfst wisselen elkander geregeld af De boer moet spitten zaaien ploegen eggen en maaien

Hoofdletters.

Met een hoofdletter schrijft men: opschriften en titels, de bijv. naamw., die van eigennamen zijn gemaakt, de namen van het Opperwezen.

51.

wij lezen uit sneeuwvlokken en mosroosjes aardige lesjes. boven een ervan staat: de os en de ezel. god zorgt als een liefderijk vader voor al zijne kinderen. gij leest nog geene fransche en duitsche boeken. koning willem regeert al geruimen tijd over nederland. amsterdam, rotterdam en

utrecht zijn groote steden. waar woont uw oom gerrit?
in de gouden leeuw.

mijn bokje.

mijn bokje is zoo'n aardig dier,
't geeft mij zoo'n pret, zoo'n groot plezier
van d'avond tot den morgen;
'k speel met hem laat, 'k speel met hem vroeg,
en 'k speel hem haast nog nooit genoeg; —
'k zal hem ook goed verzorgen.

(Schelpjes.)

Afbreken van woorden.

De t, p en s, die bij verkleinwoorden worden ingelascht, behooren bij de volgende lettergreep. Van drie of vier tusschenletters neemt men er zooveel bij de volgende lettergreep, als zich gemakkelijk laten uitspreken.

52.

Gij moet niet altijd lachen, als die kwade jongens den armen man plagen. De kindermeid heeft mijn broertje in zijn wiegje gelegd. Op eenen boerenwagen zit men niet gemakkelijk. Die korenaar is goed gevuld. De molenaar wandelde voorbij den kalkoven. De burgemeester is een voor-naam ambtenaar. Dat jongske is koortsig. In mijn tuintje staat een aardig priëeltje en een jong appelboompje. Erwtensoepe met een paar flinke worsten smaakt goed in den winter.

Lichaamsoefeningen zijn gezond. Uw broertje is een rechte potsenmaker. Dat zijn nette fruitschaaltjes.

Verbindings n.

Men schrijft ze, als 't eerste lid der samenstelling een meervoud voorstelt, men laat ze weg in het tegengestelde geval.

53.

In de pijp(e)nmand liggen nog twee pijp(e)n doppen. Dat zaadkorreltje is niet grooter dan een spelde(n)knop. De brille(n)slijper heeft vandaag verscheidene brille(n)glazen geslepen. Waar woont de koeke(n)bakker? Houdt gij wel van besse(n)sap? In het eike(n)bosch staan drie hoge eike(n)boomen. Haal de hoede(n)doos van den hoede(n)-maker. In mijne boeke(n)kast ligt een kurke(n)trekker. De mande(n)maker heeft ons een kurke(n)mandje gemaakt.

DICTEE.

54.

Mijn broeder wordt advocaat en mijn neef is officier. In het logement heb ik mijn horloge vergeten. Mijne bagage staat nog in het station. Verscheidene passagiers vertrokken met de diligence. Gij hebt geene seconde meer te verliezen; het is hoog tijd. Maak maar gauw, dat ge in den waggon komt. Eau de Cologne is zeer welriekend. De machine

wordt met stoom gedreven. Weet gij wel, wat een museum is? En wat is een president? Een dragonder is een cavalierist en een grenadier een infanterist. Schrijft gij wel netjes in uw cahier? Wat zijn cursieve letters?

aard, erd.

De leerlingen vullen zelf het ontbrekende in.

55.

Een man, die grijs is van ouderdom, heet een —. Als een jongen valsch is, noemt men hem eenen —. Jan is een slimme jongen; het is een eerste —. Een lomp mensch heet een —. Een luie jongen is een —. Ik heb nooit zulk eenen woesten jongen gezien als uw broeder: hij is een echte —. Die timmerman gebruikt altijd te veel sterken drank, hij is een —. Een man, die uit Spanje komt, heet een —. Pas op, die hond bijt altijd; 't is een eerste —. De hond van mijnen vader bijt nooit, maar hij blaft den ganschen dag; dat is dus geen —, maar een —.

er, aar, ier,

56.

Een jongen, die altijd praat, is een —. Voor de deur van sommige winkels staat eene houten pop, die gaapt.

Men noemt dat eenen —. Kees slaapt altijd: 't is een eerste —. Mijn broeder rookt den ganschen dag: hij is een geweldig —. Wie altijd pocht, heet een —. Die man komt uit Holland en is dus een —, maar mijn oom komt uit Groningen en is dus een —. 't Mannetje van de duif heet —; het mannetje van de kat noemt men eenen —. De man, die onzen tuin in orde brengt, is onze —, en omdat een tuin ook wel hof heet, noemt men hem ook wel —. Die man bedelt om eenen cent: het is een —. Mijn vader kan wel vijf uren aaneen wandelen: hij is een goed —. Heeft uw broeder dat geteekend? Dan is hij een uitmuntend —. Eene vrouw, wier man gestorven is, heet eene weduwe, en een man, wiens vrouw niet meer leeft, een —. Daar zit veel kunst in dat schilderij. Die het gemaakt heeft, is een —.

er, el, sel.

57.

Een werktuig, om den vloer mee te vegen, heet een —. Als het dient, om te stoffen, is het een —. Men snuit de kaars met eenen —. Vroeger zag men op de deur wel eens een voorwerp om mee te kloppen. Dat was dus een —. Men trekt kurken van de flesschen met eenen —. Om de deur te sluiten, gebruikt men eenen —. Aan dit takje zit een ding, dat steken kan; dat is een —. Het lichaamsdeel, waarmee de vogel vliegt, noemt men —. Om het linnengoed te stijven, gebruikt men —. Iets, dat

geraden moet worden, is een —. Het touw, waarmede men de paarden moet leiden, is het —. Wat gekookt is, noemt men een —, en wat gebakken is, een —.

te.

58.

Eene verzameling van bergen noemt men een —, en eene verzameling van boomen het —. Als een toren hoog is, heeft hij eene groote —. Een water, dat diep is, heeft eene groote —. Eene sloot, die breed is, heeft eene groote —. Eene opening, die wijd is, heeft eene groote —. Als een boom dik is, heeft hij eene groote —. Als een dier groot is, verbaast men zich over zijne —. Als het weder koud is, zegt men: wij hebben tegenwoordig veel —. Als iemand arm is, moet men medelijden hebben met zijne —.

achtig.

59.

Een ding, waarvan de kleur veel op wit gelijk, is —. Een appel, die bijna rood is, is —. Als uw jurk zoo wat eene blauwe kleur heeft, is ze —. Iemand, die al een beetje oud begint te worden, is —. Een paard, dat gemakkelijk schrikt, noemt men —. Een verhaal, dat leugens bevat, is —. Als men een weinig koorts gevoelt, is

men —. Eene zaak, waaraan men twijfelen moet, is —. Een jongen, die veel van babbelen houdt, is —.

baar.

60.

Wat gegeten kan worden, is —, en wat men drinken kan, —. Als schrift niet kan gelezen worden, is het niet —. Als eene rivier door schepen bevaren kan worden, is ze —. Een voorwerp, dat vervoerd kan worden, is —. Als eene stof geschikt is om te branden, noemt men ze —. Wat gebruikt kan worden, is —. Een ding, dat de geschiktheid bezit, om gedragen te worden, is —. Een grond, die 't vermogen heeft, om veel vruchten voort te brengen, heet —.

loos.

61.

Kinderen zonder ouderen zijn — en ouders zonder kinderen —. Wie zijnen moed verloren heeft, is —. Een man, die zijne eer kwijt is, noemt men —. Wat men zonder nadenken verricht, doet men —. Een jongen, wiens vader gestorven is, is —. Moeite, die niet noodig is, is —. Iemand, die voor niets zorgt, noemt men —. Iemand, die zich niet verroert, staat —. Een mensch zonder gevoel heet —. Iemand, die van schrik niet spreken kan, is —. Eene lettergreep, waarop geen klemtoon valt, is —.

DICTEE.

looze, genooten, (oo).

62.

Roekelooze menschen loopen dikwijls gevaar. Uw broeder is een achtelooze jongen. Onze reisgenooten waren zeer vermoeid. Wat is eene ordelooze huishouding? Weet gij wel, wie uwe huisgenooten en wie uwe dischgenooten zijn? Moederlooze kinderen zijn dikwijls zeer te beklagen. Wat zijn broodelooze menschen? Op mijnen jaardag vroeg ik al mijne speelgenooten bij mij. Goddelooze menschen kunnen niet bemind worden.

on, loos.

63.

Het tegengestelde van diep is —. Iemand, die geene schuld heeft, is —, of ook wel —. Een niet gelukkig mensch noemt men —. Als eene som geld niet voldoende is, om iets te betalen, is ze —. Wat geen nut heeft, zou men kunnen noemen —, maar ook wel —. Noodelooze moeite kan ook wel heeten —. Iets, waarop geen smetje kleeft, kan men noemen —, maar ook wel —. Een grond, die niet effen is, is —.

|| Stoomdrukkerij van J. B. Wolters. ||

